

עלום רוס

שבת ויקהל

303

① (ע"פ) (ע"פ)

שהקב"ה לא ברא העולם וא"צ לשמוע לו, כמו כן כשמכריזים ברבים הלכות שבת כאילו מכריזין שהקב"ה ברא העולם וצריך לשמוע לו.

1 פל"ה. א. ויקהל משה וגר. בילקוט שמעוני כאן (רמז ת"ח) אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפנים ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת כו'. וצריך ביאור למה דווקא על הלכות שבת זה נאמר. וי"ל כמו שבשבת המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כגוי לכל דבריו ומורידין ולא מעלין שהרי הוא כאילו מכריז

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל

② שבת

1 כל עדת בני", שהודיע להם את החדוש הזה שיש עולם של כלל ישראל אשר לשם לא הגיע החטא, ומכת זה נתפיים הקב"ה עמם על חטא העגל. ומעשהו הראשון של משרע"ה ברדתו מן ההר היה ויקהל משה, להקהילם ולאחדם יחד, שזו היתה הכפרה על מעשה העגל. ועפ"ז אפ"ל הפסוק ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם דקאי על ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, היינו שזאת צוה השי"ת לעשות כדי לכפר על מעשה העגל, שיתאחדו יחד, וכל אחד יכלול את עצמו בכללות ישראל, שאז יתכפר עונם. וזהו פי' לעשות אותם, שהעשייה היא להתאחד יחד עם עוד יהודים ולכלול את עצמו בכלל ישראל. וע"פ האמור יש לפרש משאחז"ל (ע"ז ד:). לא חטאו ישראל אלא להורות תשובה לרבים, היינו להורות דרך התשובה של כח הרבים, דע"י שעושים תשובה בהתאחדות עם כלל ישראל מתכפרים כל החטאים. והיינו משום שכל שלטונם של כחות הסט"א אינו אלא על היחיד שאינו נכלל בכללות ישראל, אך מי שכולל את עצמו בכללות ישראל יש לו את כח הכלל ואין כחות הסט"א יכולים לשלוט עליו, הן בענינים רוחניים, והן בענינים גשמיים, וכמחז"ל (ברכות מג:). כל בי תרי לא מזקי, וכמו שכתב הרה"ק מקאליסק זי"ע במכתב אהא דאחז"ל יודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים, שלכאורה צ"ל יבקשו עליו רחמים, ומדוע כתיב מבקשים. ומבאר דכאשר יהודי מודיע צערו לרבים וכולל את עצמו בכללות ישראל, כבר אין צורך לבקש עליו רחמים, כי הרחמים מתבקשים כבר מאליהם, מכת זה שקשור לצבור, שע"יז נמתקים מעליו כל הדינים.

1 ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'. ובילקוט שמעוני מביא, רבותינו בעלי אגדה אומרים מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד, ויש לבאר ענינה. עוצ"ב אומרו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, מדוע נאמר בלשון עשייה כמצות עשה, והרי ציום כאן על השבת בלא תעשה שאסר להם כל העשיות והמלאכות. והנה פרשה זו נאמרה לישראל לאחר שנתפיים עמהם הקב"ה על חטא העגל, כמו שפירש"י שהיה זה למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר, וממה שאמר להם פרשה זו מיד עם רדתו יש ללמוד שבה טמון סוד ההתפייסות של הקב"ה עם ישראל. וי"ל מהו הכת הזה שהביא לפניו אחר חטא כזה שנאמר עליו אנה חטא העם הזה חטאה גדולה.

1 וי"ל הענין ע"פ מד"א בספה"ק נוצם אלימלך (ריש פ' דברים), בענין מה שקודם קיום כל מצוה אומרים לשם יחוד בשם כל ישראל, שבכל פעם 21 שיהודי עושה מצוה הריהו מפרש שעושה זאת בשם כל ישראל. ומבאר כי היחיד לבדו איך יוכל לקיים מצוה, שהרי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז), ואחר שחטא איך יוכל לקיים מצוה באותם האברים שפגם בהם, ואיך תשרה הקדושה על אותם האברים שהשתמש בהם נגד רצון השי"ת. אכן ישנו עולם הנקרא כל ישראל, שבועולם הזה של כללות ישראל אין מגיע שום חטא ופסע, בבחי' מאה"כ ועמך כולם צדיקים, שכאשר ועמך כולם כל הכלל ישראל מאוחד יחד, אזי כולם צדיקים. כי החטאים מתייחסים רק ליחידים, שכל פרט חוטא בפני עצמו, אך בכללות ישראל אין חטא ופסע, ואין שלטון הסט"א שולט עליהם. ולכן כאשר יהודי ניגש לקיים מצוה הריהו אומר בשם כל ישראל וכולל את עצמו בכללות ישראל, שאז אין חטא ואין פשע ובכחו לקיים את המצוה.

1 וזו היתה הבשורה הטובה שבשר להם משה לישראל ברדתו מן ההר, כי הקב"ה נעתר לבקשתו שחטא העגל לא יתייחס אל הכלל ישראל להיות נחשב שהכלל חטא, אלא כחטא של כל יחיד ופרט בפני עצמו, אבל הכלל ישראל נשאר בצדקתו, ומכה זה נתפיים הקב"ה עם ישראל. וזהו ויקהל משה את

①

3
pe

ומתכללים בכללות ישראל, עי"ז יכולים הם להיות
 בבחי' בן זוג לש"ק, ולקבל את כל הארות השבת,
 ומטעם זה כה החמירו רבוה"ק בענין שבת אחים
 יחד בש"ק, דהכלי לש"ק הוא כנסת ישראל, שרק
 עי"ז אפשר להשיג הארת וקדושת השבת.

וכמ"כ הוא ענין המשכן שנבנה מכלל ישראל,
 שכולם הביאו את תרומתם למלאכת המשכן, ובודאי
 הו' בישראל כאלו שהיו מוכנים לתת לבדם את כל
 הדרוש למלאכת המשכן, אך הציווי היה שהמשכן
 יהיה ע"י כל כלל ישראל שכל אחד יתן את חלקו
 במחצית השקל, ואז המשכן יהיה כולל את כל
 ישראל. וכאמור שהמשכן כיפר על מעשה העגל,
 ולכפר על מעשה העגל היה דרוש לבנות את העולם
 של כל ישראל. ובבית אברהם איתא עה"פ ויקהל
 משה את כל עדת בני"י, ויקה"ל בגימ' מקו"ה, ע"ד
 מאה"כ מקוה ישראל ה', היינו שיש ג' ענינים
 המטהרים איש יהודי, מקוה מטהר את הטמאים,
 ישראל מטהרים, היינו כאשר כולל את עצמו בכללות
 ישראל ומתאחד עם יהודים ביחד הר"ז מטהר,
 והשי"ת מטהר, כד"א אביכם שבשמים מטהר אתכם.
 ואפ"ל שמקוה מטהר את חלק הגוף, וישראל מטהרים
 את הנפש והרוח, והקב"ה מטהר את הנשמה.

ובזה מבואר גם למה טטא המרגלים לא נתכפר,
 כי הם פגמו בעולם של כלל ישראל, ומשום כך
 לא היה משה יכול לפעול שיתכפר עונם, כמ"ד
 (במדבר יג) כולם אנשים ראשי בני ישראל המה,
 שהם היו ראשי בני ישראל, החשובים ביותר, ולכך
 גרמו בחטאם פגם בעולם של כלל ישראל, שהפגם
 הזה אין לו תקנה. וזו היתה ג"כ מחלוקתו של קרח,
 שכפר בעולם זה של כלל ישראל, כמו שאמר כי
 כל העדה כולם קדושים, ועמדו המפרשים על כך
 מדוע כתיב כולם קדושים, ולא שהעדה כולה
 קדושה. אלא שקרח כפר בעולם של כלל ישראל,
 וסבר כי כל אחד מישראל הוא יחיד לעצמו, ואינם
 נכללים יחד, וזהו מה שטען כי כל העדה כולם
 קדושים, כל אחד לחוד הוא קדוש, אך אין בחי'
 כל ישראל המאחדת את כולם שיהיה ניתן לומר
 עליהם בלשון יחיד כולה קודש. וכיון שכפר בעולם

של כלל ישראל לא היה משה יכול להמציא להם
 תיקון ואבדו מן העולם.

וכן בפורים היו הגזרה והישועה ג"כ תלויים
 בזה. דטענת המן היתה ישנו עם אחד מפורד ומפורד,
 שאין מציאות של כללות ישראל, ועצת מרדכי
 ואסתר היתה לך כנוס את כל היהודים, וכמ"ד להקהל
 ולעמוד על נפשם. שא"א היה להמשיך הישועה
 ולעמוד על נפשם, אחר פגמים כאלו שנהנו מסעודתו
 של אחשורוש והשתחוו לצלם, אלא בכח הכלל
 ישראל המשיכו את הישועה, כי הפגם היה רק
 בפרטים אך לא בכלל ישראל.

וזה גם ענין הפסח נאכל בחבורה, שלא מצינו
 בשום קרבן ענין זה שצריך להיות נאכל בחבורה,
 והיינו משום שבמצרים היו ישראל במצב כה שפל
 וירוד ושקועים במ"ט שערי טומאה, ואיך היו יכולים
 להתעלות לגילויים העליונים של יציאת מצרים, לכך
 היו צריכים לפסח נאכל בחבורה, לכח הרבים, שעל
 ידו יכולים להתעלות מהמצבים הגרועים ביותר,
 וממנו מגיעים לכל ההארות, הארת הפסח, וכן הארת
 קבלת התורה, כמ"כ שם ויחן שם ישראל בלב אחד
 כאיש אחד, שמכח זה הגיעו למדרגה העליונה של
 קבלת התורה שנפתחו כל הז' ריקיעים וראו הכל
 שאין עוד מלכוד.

עוד שנת ויקהל

ויקהל משה עיין אלשיך שהקשה למה מלאכת המשכן לא תדחה שבת כמו בקרבנות. ב' מלת תעשה קשה. שהול"ל תעשה מלאכה, ולפענ"ד כי חרא מתורצת בתורתה. דהקרבנות הם מעשי בני אדם והם חשובים מלאכת הקב"ה כ"כ עד שהוא דוחה שבת משא"כ מלאכת המשכן שהוא מעשה ה' שהכל נעשה במעשה ה'. כמו המנורה שהשליך אותה באש כדכתיב תעשה המנורה וכל המשכן והקמתו נעשה הכל מאליו במעשה ה'. כי כל הדברים לא היה בכח בני אדם לעשותם רק מעשה ה' המה והקב"ה קבע מנחה לעצמו ביום שבת ולזה מלאכת המשכן אינו דוחה שבת ולז"א הכתו' ששת ימים תעשה בציווי כלומר שתעשה מאלוהיך ביום השביעי שבת שבתו לה' ולכך כל העושה מלאכה יומת

4
נחמ
י"ח?

5
כ"ק
ס"ו

ובזה נ"ל לפרש בפר' כי תשא [לעיל ג' טו] העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' וכו', היינו מאחר שהכל מאת ה' רק המעשה שייך לאדם אין חילוק בין העשיר לעני, כי אם יתן העשיר הרבה ועני יתן מעט הכל חד, כי מה יתן ומה יוסיף משלו, והכל מה' הוא, ובמעשה כולם שווים לטובה. וז"ש העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל, שלעולם לא יתן יותר ממחצית כי לעולם רק חצי הפעולה שלו, ומפרש לתת את תרומת ה', היינו בשביל שנותנים רק קחו מאתכם תרומה לה' כל גדיב לבו יביאה, שזהו שיקחו מאתכם שיביאו תרומת ה', היינו מה שהיא של ה' מאתו ית"ש המה יביאו וזה שיתנו משלהם וכהנ"ל, וק"ל:

קחו מאתכם תרומה לה' כל גדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכו'. וצ"ע דתחילה אמר תרומה לה' ושוב אמר תרומת ה' בלא למ"ד. ואקדים דאיתא במדרש [מנחם יג] כשאמר הקב"ה על ענין השקלים נתקשה משה רבנו ע"ה, והראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד. ונ"ל כשאמר בטעם מחצית השקל ולא שקל שלם, ע"פ שאמרו חז"ל באבות ג. זן תן לו משלו וכו' כדכתיב כי ממך הכל ומידך נתנו לך. והנה הנותן צדקה לעני או אלו שנתנו למשכן לא נתנו משלהם כלום ולא יכולים ליחס לעצמם שהווילו מכספם וזהבם כי אינו שלהם, רק המעשה אשר עושה בעל הצדקה מידו לעני זה שעושה משלו, אבל הנדבה בעצמה של ה' היא. וכן הדבר בנדבות המשכן לא נתנו משלהם רק המעשה אשר הביאו נדבתם, וזהו הרמו במחצית השקל שידעו כי מידו ית"ש הכל ומידו נתנו לו ואין להם רק חצי הדבר, הוא המעשה אשר עשו, וחציו לך וחציו לכם כנ"ל. וזהו שאחז"ל נתקשה משה רבנו ע"ה וכו', שהיה קשה לו למה מחצית השקל דווקא, והראה לו ה' כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד, שהמטבע שנותנים ממנו הוא ואין להם בו רק החצי:

ורפדהו וכל חכם לב בכס יבואו ויעשו את כל אשר צוה ה'. (א) המושג מצוה במובנו הפשוט לא יתכן רק אצל מי שאינו משיג טעם המצוה, ואינו יודע התועלת המרובה אשר תגיע לעושה, כי אותו אמנם ההכרח הי' לצוות על עשיית המצוה, ואלו לא הי' נצטוה לא הי' עושה אותה. אבל מי שמשיג טעם המצוה, ויודע ומבין התועלת המרובה שמגיעה מעשייתה והטוב הרב הצפון בה, אשר זאת היא מתכונת כל מצוה ומצוה שצונו השי', שכלן לא נאמרו רק לטובתנו ולתועלתנו, וכאמר הכתוב (דברים י"ב כ"ד): ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה, ליראה את ה' אלהינו, לטוב לנו כל הימים לחיתנו כתיים הזה - אותו לא הי' מהצורך לצוות, כי גם ב"ד הציורי הי' עושה זאת, כי מי לא יחפוץ לעשות דבר שיודע שתגיע לו ממנו תועלת מרובה. וכאשר אין מהצורך לצוות ולפקוד לאיש רעב וצמא, אשר נפשו יבשה ולשונו תדבק לחכו, שיקח אוכל אל פיו ויחי את נפשו השוקקה והרעבה, אבל הרופא את החולה כבר מוכרח לצוות שיקח סמי מרפא, וזה מסאת כל החולה אינו מבין ואינו מרגיש התועלת המגיעה מסמי התרופה, ע"כ מהצורך לעוררו ולזרוז שלא יתרשל בלקיחתם - כן מי שאינו מבין ומשיג טעמי המצוה, אצלו יתכן מושג מצוה, כי אותו אמנם מהצורך להזהיר שיעשה הדבר, אחרי אשר בעצמו לא ידע מהותו ורב טוב הצפון בו, אבל לא מי שיוודע עריבות המצוה וטיב טעמן, וכאמור.

(ב) אולם האנשים השלמים האוהבים את ה' בכל לבבם ובכל נפשם, אם אמנם כי לבם מלא רוח חכמה, ולפניהם נגלו תעלומות המצוה

6
ה"כ
וכ"ז

7

והטוב הרב הצפון בהן, הנה זה דרכם לעשות ולקיים המצות לא מפאת התועלת המרובה אשר תגיע מהן, כי חיים הנה למוצאיהן, וכל המקיים אותן יזכה לרב טוב - רק מחפצם לעשות ולקיים רצון ה', אשר יקר הוא אצלם מאד, וישמחו אם ימצאו מקום לעשות רצונו, מבלי הבט אם תגיע להם מזה תועלת או לא, כדרך הננים האוהבים בכל לבם את אביהם אהבה תמה וברה, אשר ישמחו ויעלזו אם ביכלתם לשרת אותו ולעשות רצונו. ויש להעמיס הכונה הזאת גם בדברי הכתוב שהבאנו למעלה: ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה, ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו כל הימים לחינתו כהיום הזה, וצדקה תהי לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו כאשר צונו, כי באמת המצות, אשר צוה ה' לעשות, נאמרו אך לטובתנו ולתועלתנו, למען ייטב לנו כל הימים, ונחיי וגירש טובה וברכה, ומי שלבו ראה חכמה ודעת להבין דרכי ה' הוא ישיב וידע רב הטוב המגיע מהמצות ושמירתן - אמנם צדקה תהי לנו, לצדקה תחשב לנו, אם נקיים ונשמור את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו, לא מפאת הטוב הצפון בהן, רק כאשר צונו, כי כן צונו הש"י, וזה חפצנו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

8

(כ) טוּו אַתְּ הַעֲזִים. מעל 20 העזים, בדבריהם זכרונם לברכה (שכת עד, ב; צט, א); למען יהיה בטווי זהר נוסף 21, כי בהרבה מהפשוטים 22 למעט קצת משוב איכותם כאשר יעקרו ממקום גדולם, כמו שיקרה בדבש דבורים, בקאסיא"ה ובחלב ובזולתם 23.

9

וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוּו את העזים. פי' רש"י שמעל העזים טוּו ונראה הטעם כי כל הנשים נתאו לארוג לצורך המקדש ולא ימלט בששים רבוא שלא היה נשים שלא היו נדות וכל המלאכה היה בבוקר ולא היה עת להתחר לכן טוּו מעל העזים במחוכר לבעלי חי ואינו מקבל טומאה:

(ג) ושמעתיו לבאר ע"ד זה (ואנחנו הרחבנו הדברים בסגנון אחר) מאמר הגמרא בברכות י"ז ע"ב: אי"ל רב לרי' חייא לא חזינא ליי' לרבי דמקבל עליו מלכות שמים, אמר ליי' בר פתחי בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עול מלכות שמים. כי קבלת עול מלכות שמים לא תתכן רק אצל מי שלא עמד בסוד אלהים לדעת ולהבין הטוב הרב הצפון בקיום המצות ושמירתן, אצלו קיום המצות נחשב כקבלת עול; אבל מי שמשג הטוב הרב שבמצות התועלת המרובה אשר תגיע מהן, האם בזה שמקיים אותן מקבל עליו עול מלכות שמים? האם יש בזה עבודת והכנעה לגבי המקום? הלא מה שהוא עושה הוא עושה לטובת עצמו ולתועלתו, וכדוגמא שהבאנו למעלה, האם אמר יאמר האיש הרעב אשר יאכל לשובע נפשו, או הצמא אשר תדבק לשונו לחכו כאשר ישתה לרוי' וישביע גפשו השוקקה, כי הכניע עצמו וקיים מצות זה שנתן לו את הלחם אשר הוא אוכל או את המים אשר הוא שותה לרוי' וע"כ שאלו גם על רבינו הקדוש, הגדול מרובה, אשר מי כמוהו ראה אור גדול והשיג וידע עריבות המצות וטיב טעמן, אימתי קיבל עול מלכות שמים? הלא הוא ידע והבין, כי כל מה שהוא עושה בקיום המצות לטובת עצמו הוא עושה ולתועלתו, ואיזהו קבלת עול והכנעה הראה בזה לגבי המקום במה שקיים המצות? והשיבו, כי רבי ה' מעביר ידו על פניו ומקבל עליו מלכות שמים, כלומר שרבינו הקדוש כסה אור עיניו, צמצם וקמץ כח שכלו והשגתו, ובעשותו מצות ה' לא עשה אותן, מפאת כי ידע והבין רב טוב הצפון בהן והאושר הגדול אשר יגיע לעושיהן, רק מחפצו לקיים רצון ה', מבלי הבט על התועלת המגיעה מזה ונחשב אצלו ג"כ כקבלת מלכות שמים.

(ד) יזר, שאמר גם הכתוב שלפנינו: וכל חכם לב בכם, גם החכמים והנבונים שבכם, אשר מלא אותם ה' רוח חכמה ובלבם נתן לדעת ולהבין טוב המצות והתועלת הגדולה אשר תגיע לעושיהן, יבואו ויעשו אית כל אשר צוה ה' - יעשו המצות לא מפאת כי יודעים המה את רב הטוב הצפון בהן ואת האושר הגדול אשר יגיע להם מעשייתן, רק כי כן צוה ה' וזה חפצם לעשות רצונו, ולמלא אחר תפקידו בקבלם עליהם עול מלכותו, כאשר כן הוא אמנם דרך השלמים, אשר ישישו לעשות המצות כאשר הנה מצות ה', מבלי הבט שקיום המצות הוא לטובתם ולתועלתם, כי ישמרו לעשות את כל המצוה לפני ה' כאשר צונו וכאשר אמרנו.

שלו מחצית השקל - לכפר

המלה "ונתנו" ניתנת להיקרא הן מימין לשמאל והן משמאל לימין, לומר, כי אין הפסד ואין שום חסר במתן מחצית השקל.

10 ס"ל כס כ"א

סימן צג

מחצית השקל - לכפר על נפשותיכם

טעמים נאמרו למה דוקא "מחצית השקל", וכבר הארכנו בענין זה בכמה מקומות, ונראה כאן טעם נוסף כעזה".

1 הרבה

הנה ידוע מה שכתבו הספרים הקדמונים דמחצית השקל בא לכפר על חטא העגל. אמנם כתורה ענין מחצית השקל נאמר קודם לחטא העגל, וכבר אמרו על כך שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

ואכן, חטא העגל היה החטא החמור ביותר שאירע בעם ישראל, עד כדי כך שחז"ל במדר"ר תיארו אותו כמשל לכלה שמזנה תחת חופתה, והלא תיאור זה הוא נורא נוראות, כאשר כלה נמצאת תחת חופתה, לידה החתן המיועד לה, והיא ברגע הכי גדול והכי מאושר שלה הולכת ומוזנה עם אחרים שזו עזות מצח יוצאת מגדר הרגיל, וכך המשילו חז"ל את ישראל לאותה כלה, שדוקא ברגע הכי גדול שלהם עליו נאמר "היום הזה נהיית לעם", ברגע הזה שכל ההיסטוריה של עם ישראל משתנה, והו הרגע בגללו היתה כל היציאה ממצרים כדי ש"תעבדון את האלקים על ההר הזה", ואלו היו נישואי עם ישראל עם התורה הקדושה, והם עוזבים את הכלה וזונים עם אלהים אחרים ודוקא שם תחת ההר בכחנית "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית", וזוהי שיאה של עזות מצח אשר לא תתואר אפילו בשכל חומרני כשלנו שלא ראינו בעינינו את כל ניסי מצרים "שמעדת הלוחות". משה רבינו שנמצא על ההר ארבעים יום וארבעים לילה, כל הימים הללו הוא בתענית, מתווכח עם המלאכים של מעלה ומשכנע שרק לעם ישראל מגיעה התורה ולא למלאכי מעלה, וכמבואר בגמרא שבת (פח, פט), מדבר עם הקב"ה פנים אל פנים, ומחכה לרגע בו יגשים את שיא הווייתם של כלל ישראל להביא להם את תורת ה' הקדושה והתמימה, ואז כשרואה משה רבינו את העגל והמחולות, והוא שוכר את הלוחות או כמו שמבואר בחז"ל שאותיות פרתו באויר והלוחות נפלו ונשברו, ויתד איתם נשברה כל התקוה ואולי כל עתידו של עם ישראל כעם התורה, וכל התקוות נכזבו ונשברו לרסיסים יחד עם שכרי הלוחות.

והנה חז"ל האירו בענין זה פן אחר לגמרי בכל מעשה העגל וכדברי הגמרא במסכת עבודה זרה (ד, ב): "אמר ר' יהושע בן לוי, לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה". ופרש"י שם: "כלומר, גיבורים ושליטים ביצרים היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרים עליהם, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה".

כשם המדרש: לו כזה יתנו. ע של אש" כדי ול אחד מגדולי ו כל מטבע של רחוק עד מאד

תו צדיק הוציא זה מהכסף. פנה ית מטבע, וא"כ הנה אני רוצה ר אני נותן דבר יבר כזה לעניים. זו, ולהכניס את י אז אעניק את

זה וכפי שמבאר זה רבינו להבין עש האדם שהיא קום את האהבה תועלת מרובה

כי אותו מטבע זה נמשלה לאש הו כג כט. וכן לו ערך רוחני,

וצ"ל דהנה כל זה וכך זה בכל יליק באשו בלי למשה, כי מתן שמחצית השקל ראה לו הקב"ה ופר נפשו וגו',

5

אלה הם מועדי / פרשת שקלים

שלח

תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה.

נמצא לפי"ז שהכל היה מאת המלך, וא"כ צריך עיון, למה נהרגו כל כך רבים אם כל החטא הזה היה מכוון: אמנם אפשר לומר כמו שאחז"ל דמגלגלין זכות ע"י זכאי וחוב ע"י חייב, וא"כ כל אלה שעבדו את העגל היו בגדר של "חייבים" גם לפני כן, ונתגלגל הדבר שדוקא החייבים הם גם שעבדו את העגל ונענשו קשות. אולם יש להבין למה משה רבינו שבר את הלוחות אם לכל הענין הקשה הזה היתה יד מכוונת מלמעלה פדי לתת פתחו פה לבעלי תשובה למען ידעו כי תמיד תתקבל תשובתם וחזרתם.

כלם, נראה לומר עפ"י מה שנאמר במיכה (ז, ח) "אל תשמחי אויבתי לי, כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ה' אור לי". ופירשו חז"ל במדרש שוחר טוב (תהילים ה' ובילקוט תהילים רמז תרכח) "אילולא נפלתי לא קמתי, ואילולא שישבתי בחושך לא היה ה' אור לי". וגם לגבי מלחמת האדם עם יצרו נאמרו הרבנים "אלמלא נפלתי לא קמתי, ואלמלא ישבתי בחושך לא היה ה' אור לי", שהנפילה הישיבה בחושך הם הם המביאים את האדם לראות את האמת, ומתוך החושך מבחין הוא באור ביתר שאת.

זה היה הרעיון שעומד אחרי דברי חז"ל "לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחו פה לבעלי תשובה", כי היה מקום לחשש שע"י ירידת האדם לשפל המדרגה הוא ייאר שם, ושם תהא קבורתו מתוך יאוש ועומק נפילתו. זה מה שהקב"ה רצה לגלות במעשה זה של חטא העגל, שאפילו מחטא כל כך חמור, ואפילו מנפילה כל כך קשה, אך יש תקוה ויש תשובה, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינם עומדים. ומשום כך משה רבינו גם שובר את הלוחות כדי להודיע ולהודיע שאפילו אחרי שבר נורא כזה כמו שבר הלוחות, אבל אח"כ באים לוחות חדשים לוחות האבן, ומאותו שבר אפשר גם לבנות ולהבנות לשלימות.

זאת רואים אנו גם בסיומה של תורה, וכפי שנאמר שם: "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ופרש"י: "שנשאו לשבור הלוחות לעיניהם והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת יישר כוחך ששברת". ומיד אחרי ששברת הלוחות היתה לנגד"ל לעיני כל ישראל ובברכתו של הקב"ה, מיד מתחילים ב"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", מיד אחרי השבר ואחרי הנפילה באה התרוממות לבריאה חדשה, לעולם חדש ולתקוה חדשה.

שוב נשוב לענין ראשון, ויש לחקור האם "מחצית השקל" הוא מטבע לעצמו, וכמו שיש מטבע שהוא שקל שלם כך יש מטבע שלם וחשוב לעצמו שערכו הוא "מחצית השקל". או אפשר לומר שמחצית השקל הוא שברו של השקל השלם ואינו מטבע עם חשיבות עצמית אלא שבר של המטבע השלם. ונראה שהתורה רצתה שעל חטא העגל יכפר שבר של מטבע שלם, כי גם שבר זה יכול "לכפר על נפשותיכם", כי גם חטא העגל היה שבר נורא, אך דוקא בו גילתה התורה שאע"פ כן הקב"ה מקבל את השבים, ומאשפות ירים אביהן. ואדם יכול להתרומם גם מנפילה גדולה ולהיות גדול מצדיקים גמורים, ולכן נקבע "מחצית השקל".

תוקח
במד
עסקי
פרה
כמה
ארוכ
"חוק
ארוכ
ונראה לומר
הרי כמעט לכל
את הטעם (כגו
אשר לא קדמו:
במדרש, ולעית
ז"ל בספרו "הו
בנס. פיננצ
שהנא לא מהנ
שמצינו אצל "
בין ארבעת הו
ש"קיצץ בנטיעו
(לט, ב) המעט
וכשירד הכישו
והיכן אריכות ו
התורה לא היה
סיבה להתפקרו
לכאורה אפשרו
וכן מצינו במש
מפני מה אסור

6